

УБИЈАЊЕ, ЗЛОСТАВЉАЊЕ И НАПУШТАЊЕ ЖИВОТИЊА У СРБИЈИ-(НЕ)ПРИМЕНА ЗАКОНСКИХ ОДРЕДБИ

Апстракт: Анализа је посвећена проблематици заштите добробити животиња у Републици Србији. Први део рада је посвећен законском опису и практичној примени кривичног дела убијање и злостављање животиња из члана 269 КЗ РС. Како су највећим делом „жртве” ове инкриминације најугроженије животиње, други део рада бави се питањем одговорности за вишеодлике нерешавање проблема најугрожених њаса и мачака, дајући практичне смернице и законске предлоге у циљу побољшања стања у овој области. Полазне тезе су да је казнена политика у погледу кривичног дела из члана 269 КЗ РС изузетно блага, а да у позадини толиког броја најугрожених њаса и мачака леже лоша законска решења која се не примењују као и коруптивне активности појединих актера.

Кључне речи: добробит животиња, убијање и злостављање животиња, напуштање животиња, корупција, владавина права.

1. УВОД

Кривично дело убијање и злостављање животиња (члан 269 КЗ РС) уведено је у наш правни систем Кривичним закоником из 2005. године,¹ а три године касније донет је и Закон о добробити животиња (ЗДЖ),² који предвиђа велики број прекршаја за кршење његових одредаби.

Упркос несумњиво хуманим мотивима да се овим актом животињама, као осећајним бићима, пружи бар елементарна заштита, ЗДЖ је иницијално

---

* Ванредни професор, Универзитет у Београду – Правни факултет, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7781-725X>, bajovic@ius.bg.ac.rs.

1 Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

2 Закон о добробити животиња, *Службени гласник РС*, бр. 41/2009.

критикован као уставно неутемељен, супротан правима и интересима људи, донет под утицајем активиста за заштиту животиња, а не из стварних потреба и сл.³ Поред тога, висока „тамна бројка“ стварно извршених и процесуираних казних дела на уштрб животиња, као и блага казнена политика према учиниоцима ових дела, указује да ни у правној пракси није сазрела свест о њиховом значају, што се може тумачити устаљеним али етички и биолошки неоснованим поистовећивањем животиња са покретним стварима.⁴ Поред биологије и логике, овде и језички аргумент говори о немогућности оваквог поистовећивања, јер ствар не може да се „злоставља“ или „убије“, може само да се оштети или уништи, али упркос томе, до уношења инкриминације из члана 269 КЗ лице које би рецимо отровало туђег пса могло је једино да одговара за кривично дело из члана 212 КЗ (уништење и оштећење туђе ствари).⁵

Категоришући их као ствари, право заправо обесправљује животиње, јер је јасно да ствари, саме по себи, не могу поседовати никаква права ни интересе, већ њихов власник располаже свим правима над њима и може их третирати како год жели. Последњих година, са буђењем свести да су животиње емотивна бића и да им као таквима треба пружити заштиту, неизбежно је преиспитивање овог става, па су поједина законодавства изричито прописала да животиње нису ствари и да их човек не сме тако третирати.⁶ У нашем праву прво (додуше не изричито) одступање од ове категоризације учињено је у Кривичном законнику и то уношењем кривичног дела из члана 269. КЗ, будући да није спорно да и власник животиње може одговарати за њено убијање или злостављање. Јер, ако између животиње и покретне ствари ставимо знак једнакости, онда би њен власник са

3 Б. Ристивојевић, Т. Бугарски, „Кривично дело убијање и мучење животиња из члана 269 КЗ РС у светлу Закона о добробити животиња“, *Наука, безбедност, полиција – Журнал за криминалистику и право*, 1/2014, 1–19.

4 О томе: В. Бајовић, „Правни статус животиња-покретне ствари или нешто више?“, *Казнена реакција у Србији-XIII део* (ур. Ђ. Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, едиција *Crimen*, Београд, 2023, 231–255.

5 З. Стојановић наводи да је и данас у теорији спорно за које ће кривично дело у оваквим случајевима извршилац одговарати. З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд, 2019, 876.

6 Н. Стојановић наводи као пример грађанске законике Швајцарске, Немачке, Аустрије и Француске. Види Н. Стојановић, „Одговорност за штету коју животиња проузрокује према преднацрту Грађанског законика Републике Србије“, *Зборник радова Правној факултету у Нишу*, бр. 81, година LVII, 2018, 328. Супротно томе, преднацрт Грађанског законика Републике Србије посебан одсек посвећује одговорности за штету од животиња (члан 314–317), али под одељком 4. који регулише одговорност за опасне ствари или опасне делатности, што значи да, на жалост не одступа од досадашњих схватања правне теорије и праксе која животиње изједначава са покретним стварима. Текст преднацрта доступан на: https://www.paragraf.rs/nacrti_i_predlozi/280519-prednacrt-gradjanskog-zakonika-republike-srbije.html.

њом могао да чини што му је воља, а интенција законодавца је била да и власник животиње подлеже кривичној одговорности ако са њом поступа на нехуман и законом недозвољен начин. Ово је и више него оправдано, будући да су живот, здравље и телесни интегритет вредности саме по себи и оне могу припадати само и искључиво живим бићима (правна лица их не могу поседовати упркос свом правном субјективитету), те ако човек као „најокрутнија животиња“ има право на њихову заштиту, не види се ниједан разлог зашто ту заштиту попут њега не би уживале и друге животиње које су такође у стању да дишу, осећају и пате.

2. ЖИВОТИЊЕ КАО ОБЈЕКТ КАЗНЕНО-ПРАВНЕ ЗАШТИТЕ

Кривично дело убијање и злостављање животиња је сврстано у групу кривичних дела против животне средине, уз критике да је заштитни објект ове инкриминације споран из разлога што се њиме само делимично штити животна средина, јер животиње односно њихова права не могу представљати објект кривичноправне заштите, те да се овим кривичним делом у ствари штити човек а не животиња, односно да се „штите осећања која човек има према животињама и његова одговорност коју он према њима треба да има“.⁷

У вези са тим, није спорно да „животна средина“ као заштитни објект кривично правне заштите данас представља самостално правно добро заштићено уставима многих држава и бројним међународним документима,⁸ те аналогно томе не би требало да буде спорно и да је живот и добробит животиња, као осећајних бића, самостално правно добро зарад њих самих, а не зарад човека који их је ставио у своју службу, успостављајући власнички однос над њима. Контра аргумент овој тврдњи је да се животна средина штити зарад људи, односно у њиховом интересу, али и са тог полазишта заштиту треба пружити комплетној биосфери, у коју несумњиво спадају и животиње. Опет, кривично право традиционално полазећи од поставке да објект кривично правне заштите може да буде само човек и његове основне вредности (живот, тело, здравље, имовина, безбедност и сл.), не и животиња,

7 З. Стојановић, *op. cit.*, 875.

8 У том смислу и Устав Савезне Републике Немачке гарантује животињама заштиту прописујући одговорност државе према будућим генерацијама да „законима штити природне изворе живота и животиње“ (члан 20а), Швајцарска је у свој Устав унела достојанство створења као вредност која је инхерентна сваком живом бићу (члан 120 став 2), Устав Словеније прописује да се „заштита животиња од окрутног поступања уређује законом“ (члан 72 став 4), Устав Луксембурга да „држава промовише заштиту и добробит животиња“ (члан 11), а Лисабонским уговором животиње су, по први пут изричито препознате као осећајна бића и њихова добробит је постављена као једна од вредности Европске Уније (члан 13 дела II Лисабонског Уговора). В. Бајовић, *op. cit.*, 857.

занемарујући чињеницу да је насиље над животињама један од првих индикатора поремећаја личности која неретко води насиљу над људима.

Насиље над животињама и насиље над људима имају доста заједничких карактеристика: у оба случаја жртве су жива, осећајна бића која могу да осете бол, могу физички показивати знаке патње, бола и nelaгодности, повређивање у оба случаја може резултирати смртним исходом.⁹ Бројне психолошке и криминолошке студије потврђују ову тезу, емпиријски доказујући да велики проценат извршилаца кривичних дела са елементима насиља има претходну историју злостављања животиња,¹⁰ што је потврђено и у домаћој пракси. Примера ради, по наводима медија и удружења за заштиту животиња, у дворишту Д. Ј. који је 2007. године убио свог 26-годишњег пријатеља и његовог 5-годишњег нећака нађено је на десетине убијених мачака. Милош Н. из Зајечара који је 2022. године зверски убио своју двогодишњу пасторку претходно је пријављиван полицији јер је мучио, тукао и бацио пса. У. Б. који је 2023. године у селима Дубона и Мало Орашје код Младеновца убио 9 а ранио 13 младих људи комшије су претходно пријављивале за мучење и убијање паса. Проблем је што наведене пријаве нису званично регистроване, ни поднете тужилаштву, будући да полиција овакве случајеве неретко само констатује службеном белешком, без даљег процесуирања.

Сходно томе, објект кривично правне заштите код кривичног дела из члана 269. КЗ не треба тумачити само као „осећања људи према животињама“, већ као нужност да се заштита пружи свим живим бићима, саставним деловима биосфере, који располажу једнаким правом на живот као и човек. На крају крајева, није спорно да се људи разликују, немају сви исте вредности, приоритете, степен емпатије, али кажњавањем окрутности према животињама не штити се само животиња већ се кажњава окрутност и свирепост у човеку и превентивно се утиче на друге да таква дела не чине.

3. ЖИВОТИЊЕ КАО ОБЈЕКТ РАДЊЕ ИЗВРШЕЊА

Кривични законик не дефинише шта се сматра животињом, па произилази да објект радње може да буде било која животиња, што код противника

9 F. R. Ascione, Animal Abuse and Youth Violence, *Juvenile Justice Bulletin*, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs – Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, September, 2001, доступно на: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojjdp/188677.pdf>

10 A. Arluke *et al.*, „The relationship of animal abuse to violence and other forms of antisocial behavior“, *Journal of Interpersonal Violence*, 14/1999, 963–975.; F. R. Ascione, P. Arkow eds., *Child Abuse, Domestic Violence, and Animal Abuse: Linking the Circles of Compassion for Prevention and Intervention*, West Lafayette, Purdue University Press, 1999; Emma Alleyne, Charlotte Parfitt, „Adult-Perpetrated Animal Abuse: A Systematic Literature Review“, *Trauma, Violence & Abuse*, Vol. 20, 3/2019, 344–357.

ове инкриминације може изазвати банализацију норме аргументацијом да је свако од нас кривично одговоран, јер је макар једном у свом животу убио муву или комарца. Теорија је махом сагласна са тим да ово кривично дело не подразумева убиство или злостављање сваке животиње,¹¹ али се поставља питање где и како повући линију, односно које животиње су обухваћене казнено правном заштитом а које не.

Закон о добробити животиња донекле сужава овај појам ограничавајући га само на кичмењаке који су у стању да осете бол, патњу или стрес (члан 5. став 1. тачка 13) уз додатну ограду да се његове одредбе не односе на дивље животиње у природним стаништима (члан 2. став 2). Поред тога, ЗДЖ ограничава своју примену само на кичмењаке, што поједини аутори критикују позивајући се на чињеницу да бескичмењаци чине 97% животињске популације, као и да ”строго зоолошко разграничење кичмењака и бескичмењака није комплементарно са тим како човек емоционално доживљава поједине животињске врсте”.¹² Иако под ту апсолутно већинску популацију бескичмењака махом спадају морске животиње – сунђери, мекушци, црви, бодљокошци и друге врсте чијег постојања просечан човек углавном није ни свестан, па их и не доживљава претерано „емоционално“, пример живог јастога који се убацује у прокувану воду зарад „укуснијег јела“ код већине љубитеља животиња ипак изазива емоционалне реакције.¹³

Кривични законик, за разлику од ЗДЖ, не прецизира које животиње могу бити објект радње извршења, па правна теорија ову одредбу различито тумачи. Поједини аутори наводе да би кривично правну реакцију требало ограничити само на убијање, мучење и злостављање оних животиња које могу, тј. за које је научно утврђено да могу да осећају озледе или мучења,¹⁴ док други наводе да објект радње не може бити било која животиња већ само она чије убијање и мучење код већине људи изазива осећај сажаљења.¹⁵

Када је реч о овом кривичном делу чињеница је да надлежни органи најчешће реагују по пријави самих грађана, а логично је да ће грађани пријављивати убиства и злостављања оних животиња која имају прилике непосредно да виде и што код њих изазива одређен осећај сажаљења. То потврђује тезу да су *de iure* објект кривично правне заштите све животиње али су *de facto* предмет заштите оне животиње чије убиство или злостављање код

11 И. Вуковић, „Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног законика)“, *Животиње и право* (ур. М. Караникић-Мирић, М. Давинић и И. Вуковић), Универзитет у Београду, Правни факултет, 2016, 64; С. Јанковић, „Кривичноправна заштита животиња“, *Правни животињ*, 9/2006, 712.

12 И. Вуковић, *op. cit.*, 66.

13 Е. Л. Hughs, С. Meyer, „Animal Welfare Law in Canada and Europe“, *Animal Law*, 2000, 49.

14 Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика Републике Србије*, Савремена администрација, Београд, 2006, 695.

15 З. Стојановић, *op. cit.*, 876.

већине људи изазива осећај сажаљења, јер ће далеко већи број грађана полицији пријавити злостављање пса него „убиство“ змије, иако би се у овом другом случају чак могло радити о тежем облику кривичног дела, ако је реч о заштићеној врсти. Зато и не изненађује да се у пракси најчешће ради о убиствима и злостављањима кућних љубимаца, односно паса и мачака и најчешће „жртве“ овог кривичног дела су оне животиње које су човеку и најдоступније за испољавање садистичких тенденција.

4. РАДЊА ИЗВРШЕЊА

Основни облик кривичног дела из члана 269. КЗ чини онај ”ко кршећи прописе убије, повреди, мучи или на други начин злоставља животињу”, а тежи облик постоји ако је дело извршено према већем броју животиња или у односу на посебно заштићену животињску врсту. Посебан, тежи облик овог кривичног дела односи се на борбе између животиња и чини га онај ко из користољубља организује, финансира или је домаћин борбе између животиња исте или различите врсте или ко организује или учествује у клађењу на оваквим борбама.

Радња извршења основног облика кривичног дела из члана 269. КЗ РС прописана је алтернативно као убиство, повређивање, мучење или злостављање животиње. Кривично дело је бланкетног карактера, односно радња извршења мора бити предузета „кршењем прописа“, јер је убијање животиња у одређеним случајевима дозвољено (многе домаће животиње се примарно и гаје зарад људске исхране), али смисао ових прописа је да „хуманизују смрт“ односно начин на који се животиња лишава живота и регулишу ситуације у којима је тако нешто дозвољено.¹⁶ Закон о добробити животиња јасно прописује случајеве када се она може лишити живота (члан 15 ЗДЖ) прописујући да то мора бити обављено „на хуман начин који проузрокује тренутну и сигурну смрт“, уз претходно омамљивање, као и да то може урадити само ветеринар, односно друго лице под надзором ветеринара (члан 17 ЗДЖ).

Дело се може извршити и нечињењем (нпр. системским ускраћивањем хране и воде животињи), а верује се да је занемаривање животиње изузетно заступљен облик њиховог злостављања и огледа се у пропуштању да се животињи обезбеди храна, вода, смештај, ветеринарска нега и слично, услед чега долази до погоршања здравственог стања животиње и њене смрти.¹⁷

16 Прописи који дозвољавају убијање животиња у одређену сврху и регулишу начин на који се то ради су Закон о добробити животиња, Закон о ветеринарству, Закон о ловству, Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда као и подзаконски прописи од значаја за заштиту и добробит животиња. О томе: А. Батричевић, *Кривичнојравна заштити животиња*, докторска дисертација, Универзитет у Нишу, Правни факултет, 2012, 325.

17 *Ibid.*, 330.

5. ОДНОС КРИВИЧНОГ ДЕЛА УБИЈАЊЕ И ЗЛОСТАВЉАЊЕ ЖИВОТИЊА И ПРЕКРШАЈА ПРОПИСАНИХ ЗАКОНОМ О ДОБРОБИТИ ЖИВОТИЊА

Радње извршења кривичног дела из члана 269. КЗ РС се у великој мери преклапају са великим бројем прекршаја прописаним ЗДЖ, што актуелизује проблематику „разграничења“ кривичних дела и прекршаја у светлу начела *ne bis in idem*. Ако пођемо од претпоставке да набрајање радњи злостављања из члана 5. став 1. тачка 18. ЗДЖ није коначно, онда се под појам злостављања у смислу ЗДЖ може подвести низ најразличитијих понашања. У пракси би сваки облик радње извршења из члана 269. КЗ РС могао да се подведе и под кривично дело и под прекршај, што намеће питање да ли предност дати кривичном или прекршајном гоњењу?

За учиниоца је наравно далеко повољније да се његов деликт квалификује као „прекршај“ будући да му у том случају прети само релативно блага новчана казна и не сматра се „кривично осуђиваним“ у смислу уношења осуде у казнену евиденцију, али из угла неопходности ефикасније заштите добробити животиња и бруталности појединих злочина, прекршајна одговорност сама по себи није довољна.

Важећи Закон о прекршајима спречава покретање и вођење прекршајног поступка након правноснажно окончаног кривичног поступка за дело које има и обележја прекршаја, а у случају паралелног покретања оба поступка или покретања кривичног поступка пре окончања прекршајног, ЗОП обавезује прекршајни суд да списе достави кривичном суду (члан 183 ЗОП).¹⁸ Сходно томе, вођењу кривичног поступка се даје јасан примат над вођењем прекршајног поступка. Међутим, ако би се касније у кривичном поступку утврдило да односни деликт нема елементе кривичног дела, то би спречавало кажњавање учиниоца у прекршајном поступку, како због застарелости тако и због дејства начела *ne bis in idem*. Како и ослобађајућа „кривична“ пресуда по изричитој законској формулацији касније онемогућава вођење прекршајног поступка, то значи да ослобађајућа пресуда за кривично дело из члана 269. КЗ онемогућава и прекршајну одговорност учиниоца по ЗДЖ.

У пракси се, по правилу, прекршајни поступак и покреће и окончава пре кривичног, па се поставља питање дејства прекршајне пресуде на даљу судбину кривичног поступка. У том смислу, ако би учинилац био осуђен за прекршај по ЗДЖ и у складу са тим новчано кажњен, то би касније спречавало његову кривичну одговорност за дело из члана 269. КЗ, па долазимо у опасности да осуда за релативно лак прекршај онемогући накнадно вођење кривичног поступка, односно да се казнено-правна заштита ”исцрпи” кажњавањем учиниоца за прекршај уместо за кривично дело.

18 Закон о прекршајима, *Службени гласник РС*, бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016-одлука УС, 91/2019, 91/2019 - др. закон и 112/2022 - одлука УС.

Посматрано из угла прописаних казни и настојања да се стварно заштити добробит животиња, предност увек требало дати кривичном у односу на прекршајно гоњење, што има упоришта и у члану 183 важећег ЗОП-а који „предност“ даје кривичном гоњењу. Ово опет намеће проблем у случају да се кривични поступак не оконча осуђујућом пресудом па је и прекршајно гоњење након тога фактички онемогућено.

Постоји неколико излаза из овог „логичког ћорсокака“. Први и најидеалнији би био да се ово уреди на нормативном плану, тако што би законодавац направио јасну разлику шта представља кривично дело убијања и злостављања животиња, а шта прекршај, без нормативних преклапања њихових обележја.¹⁹ Други, процесни би подразумевао да „кривични“ и прекршајни судови у случајевима када окончавају поступак због процене да се не ради о кривичном делу/прекршају то чине одлуком која не спречава касније покретање другог (кривичног односно прекршајног поступка) у смислу начела *ne bis in idem*. Примера ради, ако „кривични суд“ током поступка процени да нису испуњена битна обележја кривичног дела из члана 269. КЗ, али да постоје обележја неког прекршаја из ЗДЖ, требало би да донесе решење о одбацивању оптужног предлога²⁰ како не би спречио касније прекршајно гоњење за „исти деликт“. Исто тако, прекршајни суд би, у случају процене да се ради о кривичном делу требало да донесе решење о одбацивању захтева за покретање прекршајног поступка како би омогућио касније вођење кривичног поступка.²¹ Трећи, важећи подразумева да надлежни органи дискреционо, од случаја до случаја процењују да ли ће покренути кривични или прекршајни поступак, што неретко значи не покретање ни једног, по принципу пребацивања надлежности и одговорности.

-
- 19 У том смислу и М. Шкулић истиче да би свакако било најадекватније да законодавац пажљиво „прочисти“ наше деликтно законодавство, а посебно у погледу паралелне егзистенције једног великог броја прекршаја и одређених кривичних дела, која су по дефиницији, односно својим битним обележјима, веома блиска/слична прекршајима, те да се коначно, узимајући у обзир пре свега, *ultima ratio* карактер кривичног законодавства, као и одређене криминално-политичке разлоге, определи да ли ће одређена радња (чињење или нечињење у случају постојања дужности чињења), бити или прекршај или кривично дело, а не да начелно може да буде и једно и друго. М. Шкулић, „Начело *ne bis in idem* у казненом законодавству Републике Србије“, *Начело ne bis in idem и њивна сигурност њрађана (међународни њивни стандарди, регионална законодавства и искуства у њивмени* (ур. С. Бејатовић, Н. Новаковић), Мисија ОЕБС-а у Србији, Београд, 2022, 83.
- 20 Овде говоримо о оптужном предлогу имајући у виду да се за дело из члана 269. КЗ с обзиром на прописану казну води скраћени поступак, што би опет подразумевало да се у аналогним ситуацијама за кривична дела која се решавају у редовном кривичном поступку у оваквим случајевима доноси решење о одбацивању оптужнице.
- 21 Тако и М. Шкулић, *op. cit.*, 89–90; В. Бајовић, „Случај Миленковић – *ne bis in idem* у кривичном и прекршајном поступку“, *Казнена реакција у Србији – VI geo* (ур. Ђ. Игњатовић), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016, 243–258.

6. ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА ЗАКОНСКИХ ОДРЕДБИ

Казнено правна заштита животиња на нормативном плану, у смислу уношења кривичног дела из члана 269. КЗ и доношења ЗДЖ, представља велики корак у правцу њихове заштите, али прописане казне и мали број покренутих поступака у односу на извршене деликте делује прилично дестимулативно.

Ако се тежина односно друштвена опасност коју законодавац приписује одређеном понашању може мерити по прописаној казни, произилази да законодавац убијање и злостављање животиња сматра лакшим кривичним делом, чију „тежину“ поистовећује са повредом тајности писама и других пошиљки, неовлашћеним објављивањем и приказивањем туђег списка, портрета и снимка, спречавањем јавног скупа, спречавањем политичког, синдикалног и другог удруживања и деловања, спречавањем одржавања гласања, повредом права на основу рада и социјалног осигурања, повредом права на штрајк, двобрачношћу, недавањем издржавања, неоснованим добијањем кредита и других погодности, противправним усељењем, недозвољеном трговином, недозвољеном производњом, неуказивањем лекарске помоћи, преношењем заразних болести код биљака и животиња, несавесним пружањем лекарске помоћи, загађивањем хране и воде за исхрану, односно напајање животиња, надриписарством, неовлашћеним организовањем игара на срећу и неовлашћеним бављењем одређеном делатношћу.²² Из овакве систематизације произилази да законодавац једнако тешком повредом сматра када вам комшија убије пса или када неовлашћено прочита писмо које му није било намењено!

Судећи по броју кривичних пријава ово кривично дело је релативно често у пракси, посебно ако се има у виду и висока „тамна бројка“ односно број званично непријављених случајева.²³ Током 2022. године поднето је 210 кривичних пријава за убијање и злостављање животиња, од чега је само 17 пријава резултирало подношењем оптужног предлога, што значи да је кривични поступак покренут само у 8 % случајева?!

Подаци су илустровани следећом табелом²⁴:

22 Ради се о кривичним делима за чији је основни облик прописана казна у истом износу, односно казна затвора до две године или новчана казна.

23 Примера ради, у периоду од 2006-2019. године поднете су 2172 кривичне пријаве за ово кривично дело, а донето је укупно 299 осуђујућих пресуда од чега је казна затвора изречена у 28 случајева. Са друге стране, удружењима за заштиту животиња се ова дела пријављују много чешће него полицији, па је само једном од ових удружења (организацији ОРСА) у истом периоду пријављено 6500 случајева различитих видова злостављања животиња. Н. Живковић, „Кривичноправна заштита животиња – (не)примена закона у пракси“, *Примена људских и људских слобода* Перовић, Том 4, Београд, 2021, 73–88.

24 Сви подаци преузети су од Републичког завода за статистику и јавно доступни на: <https://www.stat.gov.rs/publikacije/>

Година	Број кривичних пријава	Број поднетих оптужних предлога	Покренут кривични поступак у процентима
2022.	210	17	8%
2021.	231	28	12,1%
2020.	192	21	10,9%
2019.	189	30	15,9%
2018.	195	23	11,7%
2017.	193	14	7,2%
2016	185	16	8,6%
2015.	205	23	11,2%
Укупно	1600	172	10,7%

Статистика показује да се процентуално посматрано, а у односу на број кривичних пријава, кривични поступци за ово кривично дело јако ретко покрећу, посебно ако се ови подаци упореде са другим кривичним делима исте тежине, која се у пракси релативно често врше. Тако је примера ради исте, 2022. године поднето 184 кривичне пријаве за недозвољену трговину, а кривични поступак је покренут у 75 случајева (40,3%), 186 пријава за неовлашћено бављење одређеном делатношћу а 61 покренутих поступака (32,8 %), 1593 пријава за недавање издржавања и 980 покренутих кривичних поступака (61,5%). Из анализе су изостављена кривична дела „исте тежине“ која се релативно ретко пријављују а самим тим претпостављамо да се и релативно ретко врше у пракси.²⁵

Ово кривично дело у себи свакако садржи елемент насиља, само што се насиље не спроводи према човеку, већ према другом живом бићу-животињи, али његовим извршењем учинилац несумњиво показује насилничке црте личности, садизам и недостатак емпатије. Ако се оно упореди са другим кривичним делима са елементима насиља, а ако изузмемо убиство и његове модалитете као најтеже кривично дело, подаци су следећи – исте године пријављена је 833 тешка телесна повреда, кривични поступак је покренут у 456 случајева (54,7%), било је 1268 кривичних пријава за лаку телесну повреду од чега је покретањем кривичног поступка резултирало 489 (38,6%),²⁶ 5531 пријава за насиље у породици, а кривични поступак је

25 Примера ради, 2021. године је било свега 5 кривичних пријава за повреду тајности писама и других поштиљки, 2 кривичне пријаве за спречавање одржавања гласања, 7 за злоупотребу права на штрајк, 5 за двобрачност, 3 за несавесно пружање лекарске помоћи, 3 за загађивање хране и воде за исхрану односно напајање животиња, 9 за надриписарство, из чега произилази да се ова кривична дела „исте тежине“, ако се тежина мери по прописаној казни, у пракси далеко ређе врше у поређењу са кривичним делом из члана 269 КЗ.

26 Овде треба имати у виду да се кривични поступак за лаку телесну повреду покреће по приватној тужби, што значи да искључиво од воље оштећеног зависи хоће ли га покренути или не.

покренут у 2179 случајева (39,4%) и 923 пријаве за насилничко понашање од чега је кривични поступак покренут у 394 случаја (42,7%).

Мали број покренутих кривичних поступака за убијање и злостављање животиња делимично се може образложити и чињеницом да је у свим случајевима у којима је кривична пријава поднета против НН лица учинилац остао непознат! То се донекле може правдати тиме да „животиње не говоре нашим језиком“ па не могу ни да посведоче ко им је повреду нанео, али не умањује ни чињеницу да надлежни органи, у мору других по њиховом мишљењу „приоритетнијих“ случајева, најчешће нису заинтересовани да се оваквим случајевима баве, па ретко предузимају доказне радње усмерене на расветљавање овог кривичног дела и проналажење учиниоца.

Када је кривична пријава поднета против познатог учиниоца,²⁷ она се најчешће одбацује (у више од 70% случајева), обично уз примену условљеног опортунитета или због нецелисходности кривичног гоњења, што илуструјемо следећом табелом:

Година	Број кривичних пријава -учинилац познат	Одбачне кривичне пријаве	Условљени опортунитет	Непостојање основа сумње/ нецелисходност кривичног гоњења
2022.	113	96 (85%)	22	55
2021.	117	89 (76%)	23	48
2020.	80	59 (73,7%)	23	27
2019.	102	72 (70,6%)	25	37
2018.	89	66 (74%)	22	38
2017.	96	82 (85%)	25	38
2016.	110	93 (84,5%)	30	53
2015.	75	52 (69%)	16	19
Укупно	782	609 (77,9%)	186	315

Кривично дело из члана 269. КЗ има, статистички посматрано, највећи број одбачених кривичних пријава, чак и када се ради о познатом учиниоцу. Разлог делимично лежи у чињеници да се нормативна обележја овог дела у великој мери преклапају са прекршајима из ЗДЖ, али и у чињеници да тужилаштва не препознају значај и стварну тежину овог дела, олако одбацујући кривичну пријаву услед „нецелисходности“ кривичног гоњења или пак примене условљеног опортунитета. Таквим поступањем шаље се порука да је убијање и злостављање животиња „некажњиво“, чиме се губи дејство ове инкриминације на пољу генералне превенције. Чак иако се кривични поступак покрене, изречене санкције додатно доприносе овом закључку и илустроване су следећом табелом:

²⁷ Овде само условно говоримо о „учиниоцу“ користећи терминологију која се налази у статистичким базама.

Година	Број осуђујућих пресуда	Казна затвора	Новчана казна	Условна осуда	Судска опомена
2022.	25	1 + 1 (кућни затвор)	5	16	/
2021.	25	1	8	16	/
2020.	14	2	/	10	2
2019.	26	4 + 1 (кућни затвор)	3	17	1
2018.	13	/	1	11	1
2017.	16	/	3	12	1
2016.	11	3	3	5	/
2015.	23	1	7	14	1
Укупно	153	14	30	101	6

Изрицање благих казни за ово кривично дело не делује довољно превентивно у смислу „заstraшивања“ потенцијалних учинилаца, што потврђује тезу опонената ове инкриминације да је она унета „под притисцима љубитеља животиња“, али да не одражава стварну друштвену заинтересованост да се стане на пут оваквом понашању.

7. РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА НАПУШТЕНИХ ЖИВОТИЊА КАО ВИД ПРЕВЕНТИВНОГ ДЕЛОВАЊА

Напуштени кућни љубимци изазивају највеће проблеме како онима који их се плаше и страхују од уједа, тако и онима који емпатично саосећају са њиховом судбином. Пси и мачке на улицама су најлакша а самим тим и најчешћа мета ”злостављача” и психопата који на њима испољавају своје садистичке тенденције, те би превентивно деловање у погледу спречавања кривичног дела убијање и злостављање животиња (члан 269. КЗ РС) и сличних прекршаја првенствено захтевало ефикасно решавање проблема напуштених животиња.

Према извештају Државне ревизорске институције, држава је на рачун одштета за уједе напуштених паса само у периоду од 2017. до 2020. године исплатила преко 5 милијарди динара (преко 4 милиона евра), а јединице локалне самоуправе су за обављање комуналне делатности зоохигијене издвојиле 6,4 милијарде динара (преко 5 милиона евра)!²⁸ Ти износи знатно премашују суме које се улажу у прихватилишта за напуштене псе, што је нерационално и неприхватљиво, како из угла заштите грађана, тако и из

28 Државна ревизорска институција, *Ефикасност решавања проблема напуштених животиња*, Београд, 14. децембар 2021. године: <https://www.dri.rs/storage/upload/documents/revision/2022/2021-2-SV%20Efikasnost%20re%C5%A1avanja%20problema%20napu%C5%A1tenih%20C5%BEivotinja.pdf>, 10. фебруар 2024.

угла заштите животиња, јер здрава логика каже се проблем оваквих „напада“ једино може решити решавањем проблема напуштених животиња.

По Закону о добробити животиња Републике Србије, напуштање животиње је прекршај за који се физичком лицу може изрећи новчана казна од 5.000 до 50.000 РСД, што је блага казна у поређењу са другим законодавствима,²⁹ али далеко већи проблем је у томе што се у пракси прекршајни поступци за напуштање животиње уопште не покрећу и казне не изричу, на основу чега многи власници стичу утисак да је напуштање животиње легитимно и законито.

Напуштање животиње се може подвести и под психичко злостављање животиње у смислу кривичног дела из члана 269. КЗ имајући у виду да се остављањем дојучерашњег кућног љубимца на улици или у азилу истом наносе енормне психичке и физичке патње (недостатак воде, хране, склоништа и слично) и опстанак такве животиње је више него упитан имајући у виду да највећи број животиња држаних у кућним условима на улици или у азилима брзо страда. Међутим, овакву квалификацију дела отежава чињеница да је напуштање животиње изричито прописано као прекршај чланом 82 став 1 тачка 4 ЗДЖ, чиме је ЗДЖ решио дилему правне квалификације и то у корист учиниоца,³⁰ имајући у виду релативно благе прекршајне казне.

Проблем са применом ове норме лежи и у лошим законским решењима. Да би се утврдило да је животиња напуштена и ко ју је напустио, животиња мора бити трајно обележена (чипована) на име власника, јер је без тога немогуће утврдити ко ју је напустио и ко је казнено одговоран због тога.

Обавеза трајног обележавања (чиповања) животиње је прописана Законом о ветеринарству (ЗВ)³¹ и Правилником о начину обележавања и регистрацији паса и мачака,³² а неиспуњавање ове обавезе представља прекршај према члану 160 став 2 ЗВ. За спровођење контроле надлежни су ветеринарски инспектори, који су овлашћени на покретање прекршајног поступка. Међутим, ако би ветеринарски инспектор наишао на власника који није чиповао свог пса, он нема овлашћење да изриче казне несавесним власницима, већ му је једина могућност да покрене прекршајни поступак, што се

29 Примера ради, у Швајцарској, Аустрији, Француској, а од скоро и у Хрватској, напуштање животиње представља кривично дело за које се може изрећи казна затвора до три године. У Немачкој је реч о прекршају са прописаном казном до 25.000 евра, у Великој Британији до 20.000 фунти, у Словенији до 4.000 евра итд. Упоредно правни приказ опширније: N. Stojanović, „Legal Protection of Abandoned Animals under the Animal Welfare Act“, *Facta Universitatis*, Vol. 9, 2/2011, 145–157.

30 Тако и И. Вуковић, „Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног законика)“, *Животиње и право – Зборник радова*, Универзитет у Београду, Правни факултет, 2016, 64.

31 Закон о ветеринарству, *Службени гласник РС*, бр. 91/2005, 20/2010, 93/2012 и 17/2019 - др- закон.

32 Правилни о начину обележавања и регистрацији паса и мачака: 23/2012-47, *Службени гласник РС*, бр. 23/2012.

у пракси ретко дешава. Чак и да се прекршајни поступак покрене, кратки рокови застарелости спречавају да се он спроведе до краја.³³ На тај начин је обавеза трајног обележавања животиње релативизиована, а без тога је немогуће утврдити ко је власник животиње, односно лице које ју је напустило.

Проблем се брзо и лако може решити и то: а) прописивањем фиксних новчаних казни за власнике који пропусте да трајно обележе своје кућне љубимце, што би омогућило издавање прекршајног налога у случају кршења ове дужности;³⁴ и б) давањем комуналној милицији већих надлежности у овој области, између осталог и права да проверава да ли је животиња трајно обележена.

Јаче инсистирање на обавези трајног обележавања животиње и њеној контроли, допринело би и ефикаснијем кажњавању за напуштање животиње. Ако би се на улици пронашао пас, чији нестанак није пријављен у законском року, по броју микрочипа би се лако могло утврдити ко му је власник, односно лице које га је напустило и које треба да сноси одговорност због тога. Казне за напуштање животиње би требало поштриити, имајући у виду да највећи проблем из угла добробити животиња и заштите грађана у Републици Србији представљају напуштене животиње. Још један од узрока овог проблема су незаконите одгајивачнице.

7.1. Проблем незаконитих одгајивачница

Према законској регулативи продаја паса и мачака може се обављати само у одгајивачницама, које морају бити уписане у Регистар управе за ветерину (члан 59 ЗДЖ), а прекршајно је одговорно правно или физичко лице које продаје кућне љубимце у објектима за продају кућних љубимаца или одгајивачницама које нису уписане у овај регистар (члан 82 став 1. тачка 74) ЗДЖ.³⁵

-
- 33 У прекршајном поступку апсолутна застарелост наступа протеком две године од извршења прекршаја, што значи да се након овог периода прекршајни поступак не може покренути, а ако је покренут поступак се обуставља.
- 34 Прописивање казне у фиксном новчаном износу је значајно, јер омогућава издавање прекршајног налога, што подразумева да се несавесном власнику оставља рок од 8 дана да уплати половину износа прописане казне, а у супротном се против њега покреће прекршајни поступак. Прекршајни налог је ефикасно средство у оваквим случајевима, јер са једне стране доприноси већем приливу новчаних средстава у буџет (вођени логиком да им је боље да уплате пола казне него целу, грађани махом испуњавају прекршајне налоге), а са друге мотивише грађане да се више придржавају законских обавеза. На крају крајева, доследна контрола ове обавезе значи и већи прилив средстава у државни буџет. Непрописно паркирање и казне које се изричу за овај прекршај су најбољи пример како чак и релативно благим казнама које се доследно спроведе, ово питање може да се уреди на најефикаснији начин.
- 35 Казна за физичка лица је и овде „симболична“ упркос приходу који се може остварити од ове делатности и износи од 5 до 50 хиљада динара.

У Управи за ветерину званично је, у складу са законским условима, регистровано 80 одгајивачница паса,³⁶ док их се на сајту Кинолошког савеза Србије (КСРС) оглашава и рекламира 4385!³⁷ При том, званична такса за регистрацију одгајивачнице преко Управе за ветерину износи 1.910,00 РСД, док чланарина друштва КСРС износи 10.000 РСД. Дакле, на први поглед је одгајивачу јефтиније да се региструје по законској процедури. Међутим, како одгајивачнице не испуњавају услове да буду регистроване по законској процедури, оне се логично евидентирају у КСРС, преко чије Интернет стране се рекламирају, проналазе купце, остварују неопорезоване приходе, а непродате штенце и „израбљене“ женке остављају на улици.

Кинолошки савез, једина овлашћена организација за издавање родовника за расне псе, не условљава рекламирање одгајивачнице нити издавање родовника претходном регистрацијом одгајивачнице по законској процедури, у Управи за ветерину. Цена родовника је 2500 РСД по псу, а издавање родовника се такође не условљава ни претходном вакцинацијом или трајним обележавањем пса, што онемогућава да се над псом контролише власништво. На тај начин КСРС остварује енормне приходе, заобилазећи законску регулативу. Примера ради, према званичним подацима Међународне кинолошке федерације КСРС је само током 2022. године издао 48.690 родовника за штенце од чега је, као Удружење грађана, односно непрофитна организација, јасном рачуницом, а само на основу издатих родовника приходао 121.725.000, 00 РСД, односно око 1 милион евра?!

Реч је дакле о коруптивној, високо-профитној делатности која годинама несметано функционише услед извргавања и непримене законских одредби. Продаја паса у нерегистрованим одгајивачницама је прекршај из члана 82 став 1 тачка 74 ЗДЖ, али за овај прекршај никада нико, за 15 година колико је ЗДЖ у примени није одговарао, иако је ветеринарским инспекторима врло лако да утврде, преко Интернет стране Кинолошког савеза који се одгајивачи ту рекламирају а да одгајивачницу нису званично регистровали. То не само да би одгајиваче натерало да поштују одредбе ЗДЖ и Правилника о условима које одгајивачнице морају да испуњавају, већ би прекршајно кажњавање нерегистрованих одгајивача значило и велики прилив средстава у државни буџет.

Међутим, очигледно да се ради о коруптивној, високо-профитној делатности која годинама несметано функционише услед извргавања законских одредби. Ветеринарским инспекторима и Управи за ветерину се очигледно више исплати да жмури на поступање Кинолошког Савеза и нерегистрованих одгајивача, претпостављамо зарад незаконите материјалне надокнаде која завршава „у приватним џеповима“ него у државном буџету.

Још већи проблем из угла добробити животиња је где на крају завршавају сви ти штенци за које су издати родовници? Само 2022. године, када

36 Подаци доступни на: <https://www.vet.minpolj.gov.rs/registri/>, 17. јануар 2024.

37 Одгајивачнице – Кинолошки Савез Републике Србије, доступно на: <https://ksrs.rs/odgajivacnice/>

је Србија имала 48.690 штенаца, и то само оних расних за које су издати родовници (они „улични“ или мешанци не улазе у ову статистику), Аустрија је издала 8.300 родовника, а Швајцарска 6.429. Званични статистички подаци Међународне кинолошке федерације илустровани су следећим табелама:

ДРЖАВА	Број регистрованих штенаца преко КСРС 2022. године ³⁸	Број регистрованих штенаца преко КСРС 2021. године ³⁹	Укупно:
Србија	48.690	61.974	110.664
Аустрија	8.300	8.521	16.821
Швајцарска	6.429	7.439	13.868
Словенија	4.070	4.396	8.466
Хрватска	10.722	13.413	24.135
БиХ	8.217	8.417	16.634

Сходно томе, само у периоду од две године у Србији је у нерегистрованим одгајивачницама регистровано 110.664 *расних* штенаца, којима су несметано издавани родовници, док је у истом периоду у Аустрији или Швајцарској регистровано чак десет пута мање расних штенаца! Ови пси се продају у земљи и у иностранству, углавном „тајним и незваничним каналима“ који спадају у домен организованог криминалитета, а велики број непродатих штенаца завршава и брзо страда на улицама.

Друго је питање зашто Ветеринарска инспекција не санкционише власнике нерегистрованих одгајивачница, које је и више него лако пронаћи? Простим поређењем званичних података Управе за ветерину о регистрованим одгајивачницама и оних јавно доступних на сајту Кинолошког Савеза, лако би се могло утврдити који то „одгајивачи“ нису испунили законски услов регистрације, а несметано и неопорезовано приходују од ове делатности. Закон о добробити животиња као прекршај предвиђа продају кућних љубимаца у одгајивачницама које нису уписане у Регистар објеката управе за ветерину (члан 82 тачка 74), као и одсуство евиденције о броју продатих животиња, кретању, исхрани и лечењу животиња (члан 82 тачка 75). Правном лицу се за овај прекршај може изрећи новчана казна до 1.000.000 динара, предузетнику до 500.000 динара, а физичком лицу до 50.000 динара. Како је диспропорција између одгајивачница које се рекламирају преко Кинолошког савеза и оних званично регистрованих огромна (око 4000 нерегистрованих одгајивачница), јасно је да би спровођење законских одредби значило не само јаче инсистирање на контроли одгајивачница и добробити животиња, већ и огроман прилив средстава у државни буџет.

38 Statistics of the FCI members & partners, Podaci za 2022. godinu: <https://www.fci.be/en/statistics/ByYear.aspx?year=2022>, 26. фебруар 2024.

39 Statistics of the FCI members & partners, Podaci za 2021. godinu: <https://www.fci.be/en/statistics/ByYear.aspx?year=2021>, 26. фебруар 2024.

Али чини се да овде приватни интереси неколицине појединаца доминирају над јавним интересом уређивања ове области.

Овај проблем је препознат и од стране Државне ревизорске институције,⁴⁰ након чијег извештаја је проблем „решен“ тако што је Министарство пољопривреде 2021. године изменило Правилник о условима које морају да испуњавају одгајивачнице прописујући да се његове одредбе **”не односе на објекте у којима се држе њри и мање од њри женке исте врсте животиње у сврхе узјајања ради њродаје.”**?! Према пирамиди размножавања паса која показује са којом прогресијом се увећава потомство само једне керуше која има два легла годишње, долазимо до бројке од 67.000 паса у периоду од 6 година!⁴¹ Уместо да се инсистира на условљавању заштите имена одгајивачнице преко КСРС претходним уписом у регистар одгајивачница Управе за ветерину, а издавање родовника претходном вакцинацијом и чиповањем пса, Министарство пољопривреде је овом одредбом *de facto* озаконило поступање КСРС, што додатно баца сумњу на коруптивну повезаности ових актера.

7.2. Игнорисање законских одредби од стране јединица локалне самоуправе

Закон о добробити животиња јединицама локалне самоуправе (ЈЛС) намеће следеће обавезе:

1. Израда и спровођење програма контроле и смањења популације напуштених паса и мачака на својој територији (члан 54 став 1 ЗДЖ)

Ови програми подразумевају хватање паса, њихово стерилисање, вакцинасање и обележавање на град/општину где су ухваћени а затим и враћање на исту локацију, наравно под условом да се ради о здравим и неагресивним псима (тзв. *CNR* односно *Catch-Neuter-Realise* или ухвати-стерилиши-врати програми). Разлози за доношење и спровођење оваквих програма су не само хумани, већ и социјално-безбедносни (смањење броја напада напуштених паса на грађане), економски (смањење тужбених захтева за накнаду штете због уједа паса), здравствени (спречавање ширења заразних болести како међу животињама тако и међу људима) и слично.

Међутим, упркос законској обавези многе јединице локалне самоуправа ове програме уопште нису донеле, а и тамо где су донети они се не спроводе, нити њихово спровођење подлеже било каквој контроли. Према извештају Државне ревизорске институције из 2021. године, 55 јединица локалне

40 *Ibid.*

41 Полази се наике од претпоставке да из сваког легла преживе по две женке које исто тако имају по два легла годишње и по две преживеле женке. Феникс, *Одржи-во системско решење њроблема најушћивених кућних љубимаца*, <https://www.feniks.org.rs/zastita/zastita-ljubimaca/kako-resiti-problem>, 23. фебруар 2024.

самоуправе уопште није донело Програме контроле и смањења популације напуштених паса и мачака,⁴² а тамо где су донети ови програми се не спроводе. По истом извештају скоро половина ЈЛС, упркос законским обавезама, не располаже евиденцијама о чиповању, вакцинисању и стерилизацији напуштених паса и мачака!⁴³ Без вођења оваквих евиденција немогуће је установити како су потрошена средства добијена из буџета за ове намене и немогуће је спречити нове хорде уличних паса, без спровођења обавезне стерилизације.

2. Отварање прихватилишта за напуштене животиње на својој територији (чл. 66 ст. 1 ЗДЖ)

Према званичном извештају ДРИ и Заштитника грађана, две трећине ЈЛС није испунило обавезу да обезбеди прихватилиште за напуштене животиње на својој територији, што локалне самоуправе правдају финансијским и кадровским проблемима као и наводима да „нема напуштених паса на њиховој територији“⁴⁴ упркос општепознатој и очигледној чињеници да у Србији нема општине на којој нема напуштених паса и мачака.

Министарство пољопривреде донело је Правилник о условима које морају да испуњавају прихватилишта и пансиони за животиње,⁴⁵ али се ове одредбе не примењују. Према наводима различитих удружења за заштиту животиња, број паса у државним прихватилиштима далеко превазилази дозвољени број, а стања у прихватилиштима су неадекватна и сурова, у тој мери да је у појединим прихватилиштима услед недостатка хране забележена појава канибализма, док су у другима пси проналажени обезглављени у хладњачама! Контрола над условима у прихватилиштима је у надлежности Ветеринарске инспекције и она се не спроводи, што се опет правда кадровским недостацима.

3. Оснивање служби зоохигијене – прикупљање, превоз и збрињавање напуштених и изгубљених животиња (члан 66 став 2)

По Закону о ветеринарству, ЈЛС су дужне да оснују зоохигијенску службу на својој територији, у чијој су надлежности делатности прикупљања, превоза и збрињавања напуштених и изгубљених животиња. По извештају Заштитника грађана, свега је 49 јединица локалне самоуправе испунило

42 Државна ревизорска институција, 51.

43 Државна ревизорска институција, 24.

44 Заштитник грађана, *Посебан извештај Заштитника грађана: Проблеми у примени одредаби Закона о ветеринарству и Закона о добробити животиња*, дел. бр. 7920 датум 14.03.2019., <https://ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6070-p-s-b-n-izv-sh-z-sh-i-ni-gr-d-n-pr-bl-i-u-pri-ni-dr-dbi-z-n-v-rin-rs-vu-i-z-n-d-br-bi-i-ziv-inj-s-r-nju-n-push-ni-i-izgublji-ni-ziv-inj>, 25. фебруар 2024.

45 Правилник о условима које морају да испуњавају прихватилишта и пансиони за животиње, *Службени гласник РС*, бр. 19/2012.

ову дужност.⁴⁶ Уместо тога, ЈЛС плаћају из локалних буџета појединим приватним компанијама да врше послове зоохигијене, односно да хватају и „збрињавају“ напуштене псе. Приватне компаније, по логици ствари руковођене профитним мотивима и новим ангажманима, проблем не решавају већ псе махом са једне локације пребацују на другу, не би ли на тај начин себи обезбедили нове ангажмане. На тај начин се из градских буџета противзаконито одливају огромна средства која одлазе у руке приватних компанија, а проблем напуштених паса се не решава.

Казнене одредбе Закона о добробити животиња предвиђају прекршајну одговорност и новчану казну за одговорно лице у органу ЈЛС ако тај орган не изрази или не спроводи програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака, као и ако не обезбеди прихватилиште, прикупљање, превоз и збрињавање напуштених и изгубљених животиња (члан 83 ЗДЖ). Упркос наведеним законским дужностима, највећи број јединица локалне самоуправе ове обавезе није испунило ни 14 година након доношења ЗДЖ, а Министарство пољопривреде – Управа за ветерину, која је надлежна за инспекцијски надзор и покретање прекршајних поступака ни овде не реагује. Према подацима добијеним од свих прекршајних судова на територији Републике Србије, а на основу захтева за приступање информацијама од јавног значаја, за 14 година примене ЗДЖ донета је само једна осуђујућа пресуду против одговорног лица у органу јединице локалне самоуправе које није испунило своје законске дужности!

Као разлоге за непоступање по закону, локалне самоуправе углавном наводе финансијске, техничке и кадровске проблеме, што је неуверљив аргумент будући да су износи које дају на рачун приватним компанијама и исплаћују на рачун одштета због уједа паса, и више него довољни да се оснује служба зоохигијене и изградне прихватилишта за напуштене псе.⁴⁷ Управо из тих разлога стиче се утисак да се у позадини оваквог поступања крију високо профитабилне коруптивне делатности. Огромна средства се издвајају из локалних буџета за ове намене, па се логично поставља питање где завршава тај новац? Ако би се установило да су средства усмерена за хватање и збрињавање напуштених паса и CNR програме коришћена у друге сврхе, а да су ове радње извођене само „папиролошки“ радило би се кривичном делу злоупотребе службеног положаја (члан 359 КЗ) или преваре у служби (члан 363 КЗ), за која се, у зависности од прибављеног новчаног износа може изрећи казна затвора и до 12 година.

Усмрћивањем и тровањем паса од стране јединица локалне самоуправе стичу се сва обележја кривичног дела из члана 269. КЗ РС (убијање и

46 Извештај Заштитника грађана показује да је велики број уговора за обављање послова зоохигијене и смештаја ухваћених животиња у њихово прихватилиште закључен са предузетничком радњом „Авенија МБ“, која је позната и озлоглашена по изузетно суровом и нехуманом поступању према животињама.

47 Тако и: М. Давинић, „Управно-правни аспекти Закона о добробити животиња“, *Животиње и право* (ур. М. Караникић Мирић, М. Давинић, И. Вуковић), Правни факултет, Београд 2016.

злостављање животиња), али је проблем што јединица локалне самоуправе као таква не може кривично одговорати, а тешко је утврдити непосредне извршиоце и наредбодавце оваквих злодела.⁴⁸

8. ЗАКЉУЧАК

Питање добробити животиња је питање степена развоја одређеног друштва, његове бриге о слабијима и немоћнијима, развоја емпатије, сузбијања насиља и развоја свести о другим и другачијима са којима делимо планету. Питање примене закона је већ питање владавине права, односно држава у којој се закони не примењују не може се назвати правном државом. Неуређеност ове области оставља јако пуно простора за коруптивне делатности и махинације, како од стране различитих удружења и појединаца, тако и од стране одређених компанија, управних органа и локалних властодржаца. У том смислу оправдана је констатација да је питање добробити животиња корелативно повезано са економским стандардом одређене државе – што су друштва богатија и уређенија више се пажње посвећује овој теми, док се у сиромашнијим и руралнијим заједницама она обично своди на констатацију да су „људи важнији од животиња“, без узрочно-последичног разумевања ове везе да брига за животиње заправо представља бригу за оне слабије и немоћније и развој емпатије одређеног друштва. Поред тога, решавање овог проблема у интересу је и свима онима који не воле животиње или их се плаше, имајући у виду да држава исплаћује милионске износе на рачун одштете због уједа напуштених паса, што се неретко и злоупотребљава како би се на лак и преваран начин оштетио буџет.

На основу спроведене анализе, слободни смо да закључимо да појединим кључним актерима заправо решавање овог проблема и није у интересу, јер се у позадини крију високо профитабилне коруптивне делатности, на уштрб оних који о томе не могу да сведоче – животиња и њихове добробити. По занемарљиво малом броју поднетих прекршајних пријава, јасно је да ветеринарска инспекција не врши на адекватан начин надзор над применом ЗДЖ, што правда „кадровским недостацима“ и бројним другим пословима који су јој стављени у надлежност. Многе јединице локалне самоуправе, упркос законским дужностима, нису донеле програме контроле и смањења популације напуштених паса и мачака, не воде евиденције о чипованим, стерилисаним и вакцинисаним псима, противправно убијају напуштене псе или псе у прихватилиштима из своје надлежности и за то не сносе никакву одговорност. Буџетска средства усмерена за ове намене ЈЛС

---

48 Закон о одговорности правних лица за кривична дела, *Службени гласник* бр. 97/2008, искључује одговорност Републике Србије, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе као и другог правног лица коме је законом поверено вршење јавних овлашћења (члан 3).

исплаћује приватним компанијама и појединцима ангажујући их да решавају проблем напуштених паса, који се на тај начин не решава већ свесно пролонгира како би приватне компаније и даље профитирале. Кинолошки савез Србије несметано и неометано рекламира незаконите одгајивачнице и издаје родовнике штенцима из оваквих одгајивачница чиме остварује неопорезиве приходе који се мере у милионима евра.

Напуштени пси и мачке су најчешћа и најлакша мета психопата и „злостављача“ а правна пракса ова кривична дела и даље не схвата „озбиљно“. Кривичне пријаве у свега 10% случајева резултирају покретањем кривичног поступка, а када су поднете против НН лица, учинилац ни у једном случају није откривен, што указује на незаинтересованост надлежних органа да се овим питањем уопште баве. Кривично дело из члана 269. КЗ има, статистички посматрано, највећи број одбачених кривичних пријава, чак и када се ради о познатом учиниоцу. Разлог делимично лежи у чињеници да се нормативна обележја овог дела у великој мери преклапају са прекршајима из ЗДЖ, али и у чињеници да тужилаштва не препознају значај и стварну тежину овог дела, олако одбацујући кривичну пријаву услед „нецелисходности“ кривичног гоњења или пак примене условљеног опортунитета. Таквим поступањем шаље се порука да је убијање и злостављање животиња „некажњиво“, чиме се губи дејство ове инкриминације на пољу генералне превенције. Чак иако се кривични поступак покрене, изречене санкције додатно доприносе овом закључку. Казна затвора је, у последњих 8 година изречена у свега 14 случајева, а поступци се најчешће завршавају условном осудом, што је свакако узроковано и неоправдано благим санкцијама прописаном за ово кривично дело, које у себи садржи елементе насиља према другом живом бићу.

ЛИТЕРАТУРА

- Arluke A. *et al.*, „The relationship of animal abuse to violence and other forms of antisocial behavior“, *Journal of Interpersonal Violence*, 14/1999.
- Ascione F. R., Arkow P., eds., *Child Abuse, Domestic Violence, and Animal Abuse: Linking the Circles of Compassion for Prevention and Intervention*, West Lafayette, Purdue University Press, 1999.
- Alleyne E., Parfitt C., „Adult-Perpetrated Animal Abuse: A Systematic Literature Review“, *Trauma, Violence & Abuse*, Vol. 20, 3/2019.
- Бајовић В., „Правни статус животиња-покретне ствари или нешто више?“, *Казнена реакција у Србији-ХIII geo* (ур. Ђ. Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, едиција *Crimen*, Београд, 2023.
- Бајовић В., „Случај Миленковић – *ne bis in idem* у кривичном и прекршајном поступку“, *Казнена реакција у Србији – VI geo* (ур. Ђ. Игњатовић), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016.
- Батричевић А., *Кривичноправна заштитиња животиња*, докторска дисертација, Универзитет у Нишу, Правни факултет, 2012.

- Вуковић И., „Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног законика)“, *Животиње и право* – Зборник радова, Универзитет у Београду, Правни факултет, 2016.
- Давинић М., „Управно-правни аспекти Закона о добробити животиња“, *Животиње и право* (ур. М. Караникић Мирић, М. Давинић, И. Вуковић), Правни факултет, Београд 2016.
- Живковић Н., „Кривичноправна заштита животиња – (не)примена закона у пракси“, *Примена права и правна сигурност* – Зборник радова 34. *Сусрећиа Којаоничке школе природној права Слободан Перовић*, Том 4, Београд, 2021.
- Лазаревић Љ., *Коментар Кривичној законика Републике Србије*, Савремена администрација, Београд, 2006.
- Ристивојевић Б., Бугарски Т., „Кривично дело убијање и мучење животиња из члана 269 КЗ РС у светлу Закона о добробити животиња“, *Наука, безбедност, полиција – Журнал за криминалистику и право*, 1/2014.
- Стојановић З., *Коментар Кривичној законика*, Службени гласник, Београд, 2019.
- Стојановић Н., „Одговорност за штету коју животиња проузрокује према преднацрту Грађанског законика Републике Србије“, *Зборник радова Правној факултету у Нишу*, бр. 81, година LVII, 2018.
- Stojanović N., „Legal Protection of Abandoned Animals under the Animal Welfare Act“, *Facta Universitatis*, Vol. 9, 2/2011.
- Јанковић С., „Кривичноправна заштита животиња“, *Правни живот*, 9/2006.
- Hughes E. L., Meyer C., „Animal Welfare Law in Canada and Europe“, *Animal Law*, 2000.
- Шкулић М., „Начело *ne bis in idem* у казненом законодавству Републике Србије“, Начело *ne bis in idem* и правна сигурност грађана (међународни правни стандарди, регионална законодавства и искуства у примени (ур. С. Бејатовић, Н. Новаковић), Мисија ОЕБС-а у Србији, Београд, 2022.

ПРАВНИ ИЗВОРИ

- Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
- Закон о ветеринарству, *Службени гласник РС*, бр. 91/2005, 20/2010, 93/2012 и 17/2019 - др - закон.
- Закон о добробити животиња, *Службени гласник РС*, бр. 41/2009.
- Закон о одговорности правних лица за кривична дела, *Службени гласник бр. 97/2008*.
- Закон о прекршајима, *Службени гласник РС*, бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - одлука УС, 91/2019, 91/2019- др. закон и 112/2022 - одлука УС.
- Правилни о начину обележавања и регистрацији паса и мачака: 23/2012-47, *Службени гласник РС*, бр. 23/2012.

Правилник о условима које морају да испуњавају прихватилишта и пансионери за животиње, *Службени гласник РС*, бр. 19/2012.

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

Ascione F. R., „Animal Abuse and Youth Violence“, *Juvenile Justice Bulletin*, U.S. Department of Justice, September, 2001, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojdp/188677>.

Државна ревизорска институција, *Ефикасност решавања проблема најушћених животиња*, Београд, <https://www.dri.rs/storage/upload/documents/revision/2022/2021-2-SV%20Efikasnost%20re%C5%A1avanja%20problema%20napu%C5%A1tenih%20%C5%BEivotinja>.

Заштитник грађана, *Посебан извештај Заштитника грађана: Проблеми у примени одредби Закона о ветеринарству и Закона о добробити животиња*, дел. бр. 7920, <https://ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6070-p-s-b-n-izv-sh-z-sh-i-ni-gr-d-n-pr-bl-i-u-pri-ni-dr-dbi-z-n-v-rin-rs-vu-i-z-n-d-br-bi-i-ziv-inj-s-r-nju-n-push-ni-i-izgublj-ni-ziv-inj> 25.02.2024.

Кинолошки Савез Републике Србије – Одгајивачнице, <https://ksrs.rs/odgajivacnice/>.

Министарство пољопривреде, регистри, <https://www.vet.minpolj.gov.rs/registri/>.

Републички завод за статистику, 2022, Билтен, Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2021, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20225689>.

Statistics of the FCI members & partners, подаци за 2022. годину, <https://www.fci.be/en/statistics/ByYear.aspx?year=2022>.

Statistics of the FCI members & partners, подаци за 2022. годину, <https://www.fci.be/en/statistics/ByYear.aspx?year=2021>.

Феникс, *Одрживо системско решење проблема најушћених кућних љубимаца*, <https://www.feniks.org.rs/zastita/zastita-ljubimaca/kako-resiti-problem>.

Vanja Bajović

KILLING, ABUSE AND ABANDONMENT OF ANIMALS IN SERBIA - (NON) APPLICATION OF LEGAL PROVISIONS

Summary

In Serbian Law, cruelty to animals is prohibited under article 269. of the Criminal Code (2005) and under Animal Welfare Act (2009) that contain a detailed and long list of misdemeanors in this area. However, the small number of criminal and misdemeanor proceedings for these offences does not indicate that animal cruelty is rare in Serbian practice, but on the contrary, that these offences are rarely reported and prosecuted.

Unwillingness of the competent authorities to work on detection, prosecution, and punishment of these crimes, confirms the thesis that issues as ecology, environmental protection, animal protection, and similar are priority issues for “richer and societies”, while in poorer countries pre-occupied with economic, social, national, and ethnical problems, these topics are not on the priority list. However, the issue of animal welfare is an issue of the degree of development of a particular society, its care for the weaker and powerless, the development of empathy, the suppression of violence and the development of awareness of others and different with whom we share the planet.

In the paper are analyzed normative characteristics of the criminal offence and misdemeanors related to cruelty against animals, their mutual relations in the light of ne bis in idem principle, and practical application of these provisions according to available judicial data. The first part of the paper is dedicated to legal analyze and practical application of the criminal offence killing and abuse of animals (art. 269 of Serbian CC). The second part of the paper deals with abandoned animals, so called “street dogs and cats”, who are the easiest victims of cruelty, giving practical guidelines and legal proposals in order to improve the situation in this area.

Keywords: animals’ welfare, killing and torturing the animals, abandoned animals, corruption, rule of law.

---

* Associate professor, University of Belgrade – Faculty of Law, bajovic@ius.bg.ac.rs.